

Timo Heinonen kok ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 21 luvun muuttamisesta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n nojalla oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä velvoittaa kuntia, kouluja ja oppilaitoksia huolehtimaan väkivallan ja koulukiusaamisen estämisestä kouluissa ja oppilaitoksissa.

Suomen laissa ei kuitenkaan varsinaisesti säädetä koulukiusaamista rikokseksi omana rikosnimikkeenä. Tämä osaltaan on johtanut siihen, että kiusaamista ei aina ajatella rikoksena. Usein oppilaiden ja opettajienkin keskuudessa toisen loukkaaminen esimerkiksi sanoin ajatellaan jopa vain huonoksi käytökseksi. Koulukiusaamisen eri muodot löytyvät kuitenkin laista, mutta vain muiden rikosten nimillä, kuten laiton uhkaus, kiristys, vapaudenriisto, kunnianloukkaus, pakottaminen, pahoinpitely jne. Esimerkiksi rikoslain 27 luvussa on säädetty rangaistavaksi teoksi toisen solvaaminen tai herjaaminen. Lisäksi näihin edellä mainittuihin rikoksiin yllyttäminen ja -avunantaminen on rikos.

Koulukiusaaminen täyttää usein esimerkiksi jonkin edellä mainituista rikosnimikkeistä, ja ne kaikki on rikoslaissa säädetty rangaistaviksi. Laissa on siis säädetty erilaiset koulukiusaamisen muodot rangaistaviksi, mutta lain käytännön toteutumisessa on puutteita. Varsinaisesti koulukiusaamista omana rikosnimikkeenä ei laki siis kuitenkaan tunne. Rikosvastuukäytäntö Suomessa on 15 vuotta eli 15 vuotta täyttänyt voidaan tuomita rikoksesta rangaistukseen. Kiusaaja voi siis saada tuomion, jos hän on 15 vuotta täyttänyt. Jos kiusaamiseen on syyllistynyt useampi kiusaaja, lain mukaan heitä kaikkia rangaistaan rikoksen tekijöinä. Myös yllyttäjä voidaan tuomita kuten rikoksen tekijä. Alle 15-vuotiaiden kohdalla rikosvastuullisuuden ikäraja ei täyty, joten heidän kohdallaan asia käsitellään kunnan sosiaaliviranomaisten kanssa. Sen sijaan vahingonkorvausvastuulla ei ole ikärajaa, joten myös alle 15-vuotias kiusaaja voidaan tuomita maksamaan vahingonkorvausta kiusaamisen uhrille, jolle on aiheutettu vahinkoa.

Kun lakiin ei ole yksinkertaisesti kirjattu koulukiusaamista omana rikosnimikkeenä, jää koulukiusaamisen määrittely usein epäselväksi. Eroja on niin oppilaiden, opettajien kuin vanhempienkin keskuudessa siitä, mitä he pitävät kiusaamisena, mitä koulukiusaamisena ja mitä eivät. Koulukiusaamiselle on olemassa jo nyt kuitenkin selkeät määritelmät. Koulukiusaaminen on suunniteltua ja harkittua toimintaa, jonka tarkoituksena on loukata toista joko henkisesti tai fyysisesti. Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa. Koulukiusaaminen ei rajoitu oppilaiden väliseen väkivaltaan, vaan myös opettajat saattavat olla osallisina koulukiusaamisessa. Uhrin tai kiusaajan

Lakialoite LA 22/2016 vp

roolissa lasten ja nuorten keskuudessa monet kokevat satunnaista kiusaamista, mutta varsinaiseksi koulukiusaamiseksi teko on nimettävissä vasta, kun se täyttää koulukiusaamisen tunnusmerkit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 21 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rikoslain (39/1889) 21 lukuun 7 a § seuraavasti:

21 luku

Henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista

7 a §

Koulukiusaaminen

Joka kohdistaa toistuvasti toiseen henkilöön jonkin tai joitakin tämän pykälän toisessa momentissa mainituista teoista niin, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa, kärsimystä tai pelkoa loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa tai uhkaamaan loukattua, ja nämä teot tapahtuvat kouluympäristössä tai henkilöt tuntevat toisensa koulun kautta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *koulukiusaamisesta* sakkoon. Koulukiusaamisen tekoja ovat:

1) ruumiillisen väkivallan tekeminen toiselle taikka tällaista väkivaltaa tekemättä toisen terveyden vahingoittaminen niin, että aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan;

2) valheellisen tiedon tai vihjauksen esittäminen toisesta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka muuten kuin aiemmin tässä kohdassa mainitulla tavalla toisen halventaminen;

3) toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan esittäminen oikeudettomasti joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa;

4) toisen pakottaminen oikeudettomasti väkivallalla tai uhkauksella tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin;

5) toisen pakottaminen muulla kuin 31 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla uhkauksella luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksenteijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta;

Lakialoite LA 22/2016 vp

6) aseiden nostaminen toista vastaan tai muulla tavoin toisen uhkaaminen rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa;

7) toiselta liikkumavapauden riistäminen oikeudettomasti sulkemalla sisään, sitomalla, kuljettamalla johonkin tai muulla tavoin tai toisen eristäminen tämän ympäristöstä;

8) toisen omaisuuden hävittäminen tai vahingoittaminen oikeudetta tai tietovälineelle tallennetun tiedon tai muun tallennuksen oikeudeton hävittäminen, turmeleminen, kätkeminen tai salaaminen toisen vahingoittamiseksi;

9) irtaimen omaisuuden anastaminen toisen hallusta;

10) toisen irtaimen omaisuuden taikka kiinteän koneen tai laitteen käyttäminen luvatta;

11) toisen kotirauhan häiritseminen soittamalla puheluita tai lähettämällä matkapuhelimeen viestejä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21.4.2016

Timo Heinonen kok
Hanna Halmeenpää vihr
Laura Huhtasaari ps
Rami Lehto ps
Ben Zyskowicz kok
Carl Haglund r